

Innlegg på inntil 400 ord lastes opp i <http://mc.manuscriptcentral.com/tidsskriftet>.
Redaksjonen forbeholder seg retten til å foreta redaksjonelle endringer.
Forfattere av vitenskapelige artikler har tilsvarsrett (jf. Vancouver-gruppens regler).

Religionsforakt

Tor K. Larsen forsømmer i Tidsskriftet nr. 20/2011 ingen anledning til å forkynne sin forakt for religion. Den viser han også i sin kommentar til artikkelen om epilepsi og religion (1).

Han mener endog at det praktisk talt ikke finnes religiøst opplyste mennesker som tas seriøst! Det er ikke lett å ta seriøst en velutdannet lege som til de grader lukker sine øyne for en dimensjon i livet som, for folk i alle generasjoner, har vært så dyrebar at troen er kjærere enn livet. Som eksempel kan jeg nevne at det i gjennomsnitt blir drept en kristen hvert femte minutt, hver eneste dag, på grunn av sin tro (2).

Det blir for dumt å si til dem som har sett solen at det ikke finnes noen sol. Om Larsens vitenskapelige nysgjerrighet skal kunne tas på alvor, ville det vært mer spennende om han ville utforske denne dimensjonen som han ikke kjenner. Det kan for eksempel gjøres ved å følge Mesterens råd: «Den som vil gjøre hans vilje, skal skjønne om læren er av Gud, eller om jeg taler ut fra meg selv» (Joh 7,17).

Sigmund Lende
Stavanger universitetssjukehus

Sigmund Lende (f. 1942) er pensjonert overlege i ortopedi og universitetslektor ved Universitetet i Bergen.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

1. Larsen TK. Epilepsi og religion. Tidsskr Nor Legeforen 2011; 131: 1986.
2. Gudmundson P. Var femte minut dödas en kristen för sin tro. Svenska Dagbladet (Leder) 11.10.2011.

Myter og fakta om epilepsi og hekser

I Tidsskriftet nr. 20/2011 (1) rosar professor Tor K. Larsen artikkelen om epilepsi og religion, skrevet av nevrologane Nakken &

Brodtkorb i eit tidlegare nummer (2). Men han meiner dei burde ha konkludert meir eintydig om temporallappsepilepsi som årsak til «religiøs galskap». Og han held fram: «Det er også dypt tragisk at flere hundre tusen kvinner med epilepsi ble brent som hekser av religiøse fanatikere.»

Nakken & Brodtkorb nøgde seg med formuleringa: «Det er blitt hevdet at mellom 100 000 og en million kvinner med epilepsi ble brent på bålet som følge av denne boken.» (3).

Sjølvså seriøse leksika har ein før gitt høgre overslag, men då for alle som vart avretta. I Pax Leksikon frå 1979 stod det at mellom 9 og 30 millionar kvinner vart brende på bålet, og i Store Norske Leksikon frå 1990-åra var talet på offer oppgitt å vere mellom 100 000 og fleire millionar, trass i at fagmiljøet då visste (4, 5) at dette var altfor høgt. Den norske historikaren som er mest interessert i og oppdatert på feltet, er truleg førsteamanuensis ved Universitetet i Tromsø, Rune Blix Hagen (6). På si heimeside (7) skriv han dette om omfanget av hekseprosessane i Europa: «Formell rettslig anklage mot litt i overkant av 100 000 personer – av disse fikk rundt 40 000 dødsdom som gjerne betydde «ild og bål». Jo flere arkiver historikerne undersøker, jo lavere blir tallet på dødsdømte hekser!» Om lag femteparten av prosessane gjaldt menn. Og stikk i strid med påstandane som blir kolporterte eller tatt for sanning av skribentar i Tidsskriftet, seier han: «Sinnssyke eller psykisk ustabile individer er heller ikke å finne blant de trolldomsdømte. Det samme gjelder mennesker med «merkelige» sykdommer, slik som f.eks. epilepsi.»

Hekseprosessane blir av mange feilaktig tidfesta til den «mørke» mellomalderen, men dei skjedde etter denne epoken, spesielt på 1500- og 1600-talet. I dei katolske, søreuropeiske landa, Portugal, Spania og Italia, var offera få, medan dei var mange i dei tyske småstatane og andre stader prega av sosial uro og svak sentralmakt. Bestials avretting av uskuldige er ille uansett omfang, men sjølv for dei 100 millionar europearane på den tida, var prosessane eit «marginalt» fenomen som dei aldri kom i kontakt med, ifølgje Rune Blix Hagen.

Professor Larsen understrekar kor viktig det er med vitenskapleg tenkjemåte og kritisk diskusjon. Men også omtale av historiske hendingar bør vere basert på vitenskap og underlagt ein viss kritikk.

Per Steinar Runde
Fosnavåg

Per Steinar Runde (f. 1948) har vært distriktslege/kommunelege i Herøy, Møre og Romsdal fra 1977–2008. Er nå pensjonist.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

1. Larsen TK. Epilepsi og religion. Tidsskr Nor Legeforen 2011; 131: 1986.
2. Nakken KO, Brodtkorb E. Epilepsi og religion. Tidsskr Nor Legeforen 2011; 131: 1294–7.
3. Kramer H. Malleus maleficarum – Heksehammeren. Köln, 1486.
4. Næss HE. Med bål og brann: Trolldomsprosessene i Norge. Oslo: Universitetsforlaget, 1984.
5. Levack BP. The witch-hunt in early modern Europe. New York, NY: Longman, 1987.
6. Hagen RB. Dei europeiske trolldomsprosessane. Oslo: Det norske samlaget, 2007.
7. Heimeside til Rune Blix Hagen. <http://ansatte.uit.no/rha003/blix.htm> [14.11.2011].

Epilepsi og vitenskapelig tenkning

Jeg leste med interesse artikkelen av Nakken & Brodtkorb om epilepsi og religion i Tidsskriftet nr. 13–14/2011 (1). Tor K. Larsen kommenterer artikkelen i nr. 20/2011 med viktige poenger: «Den vitenskapelige tenkeren bør våge å ta den kritiske diskusjonen og konsekvensene av sine funn helt ut» (2). Mye religiøs galskap kan kanskje forebygges.

Jeg er enig med Larsen. Artikkelforfatterne nevner ikke den meste kjente profeten av alle, Jesus. Var det religiøs galskap? Buddhismen betegnes ikke som en religion, men som en livsfilosofi. Kanskje Buddha led av filosofisk galskap? Kanskje dette var samme galskap som drev Nietzsche til utsagnet «Gud er død»? Er den vitenskapelige forskeren på vei til å konkludere og bekrefte sin egen tolking av Nietzsches utsagn? Her må den vitenskapelige forskeren være seg selv og omgivelsene bevisst, og også være var for den andre ytterlighet. Hva om det som vitenskapen nå har klart å påvise, er nevrologisk aktivitet

i sentralnervesystemet, som en bekreftelse på «åndelig virksomhet»?

Det legges stadig mer vekt på åndelig og eksistensielle behov i dagens pasientbehandling og -kommunikasjon. Dette er nedfelt i både nasjonale og lokale retningslinjer for god og viktig palliativ pleie og behandling. Det er viktig at vi ikke ender opp med å ta et skritt tilbake pga. snever tenkning og begrenset diskusjon av foreliggende vitenskapelige funn.

Vi bør være varsomme med våre konklusjoner. Dersom åndelige/eksistensielle behov, i ytterste konsekvens, avskrives som epileptisk aktivitet, trår vi i feil retning. Vi er dyktige til å konkludere og medisinere. Men dersom antiepileptika i fremtiden skulle bli et fast medikament i den palliative planen, og det mellommenneskelige møtet som lege-pasient-forholdet er, blir en salderingspost pga. en «vitenskapelig sannhet», har vi nettopp tatt et stort tilbakeskritt.

Thomas Jareld
Hamar

Thomas Jareld (f. 1974) er lege ved lindrende enhet, Presterudsenteret, Hamar kommune, og fastlege ved Hamar legesenter.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

1. Nakken KO, Brodtkorb E. Epilepsi og religion. Tidsskr Nor Legeforen 2011; 131: 1294–7.
2. Larsen TK. Epilepsi og religion. Tidsskr Nor Legeforen 2011; 131: 1986.

Epilepsi, hekser og religion

Jeg har lest Nakken & Brodtkorbs artikkel *Epilepsi og religion* i Tidsskriftet nr. 13–14/2011 (1) med interesse, men ser behov for å påpeke noen viktige svakheter.

For det første er artikkelen primært basert på anekdoter («ikke-systematisk søk i PubMed, biografier om Vis-Knut samt forfatterens egne erfaringer.»). Dette har da også gjort at forfatterne selv forbilledlig nok har tatt en rekke forbehold i artikkelen.

For det andre har selv denne anekdotiske tilnærmingen endt med kun få og ikke alltid like overbevisende eksempler. Det er blant annet uklart hvorfor en filosof som Kierkegaard er et typisk eksempel på en «religiøs person» siden han ikke stiftet eller var sentral i noen bevegelse. Videre er spekulasjonene om at Paulus var epileptisk etter min oppfatning for lengst blitt tilbakevist (2). For det tredje er forståelsen av kirkehistorien og eksemplene derfra til dels omstridte og til dels på kollisjonskurs med historieforskningen, noe vi spesielt ser for hekseprosessene. Historikerne snakker ikke

om hundretusenvis av ofre, men om i underkant av 50 000, fordelt over et par 100 år og med sterk konsentrasjon i områdene lengst unna kirkelige maktsentre, og spesielt i tyske småstater.

I tillegg er det ikke enkelt å finne belegg for diagnosen epilepsi blant disse. En av Norges fremste hekseforskere sier tvert i mot at «Sinnssyke eller psykisk ustabile individer er heller ikke å finne blant de trolldomsdømte. Det samme gjelder mennesker med «merkelige» sykdommer, slik som f.eks. epilepsi» (3).

Larsen deler ikke artikkelforfatterens tilbakeholdne innstilling i sitt brev til redaktøren i nr. 20/2011 (4), men synes snarere å etterlyse en djervere konklusjon om en sammenheng mellom epilepsi og religiøse opplevelser: «Den vitenskapelige tenkeren bør våge å ta den kritiske diskusjonen og konsekvensene av sine funn helt ut, også dersom man tenker at resultatene kan virke støtende på noen.»

Men den vitenskapelige tenkeren vil vite bedre enn å konkludere fra en håndfull – til dels svakt dokumenterte – kasuistikker med at epilepsi nærmest er en årsak til både verdensreligioner og hekseprosesser.

Bjørn Are Davidsen
Langhus

Bjørn Are Davidsen (f. 1958) er sivilingeniør og arbeider med innovasjon i Telenor Norge. Han er også forfatter.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

1. Nakken KO, Brodtkorb E. Epilepsi og religion. Tidsskr Nor Legeforen 2011; 131: 1294–7.
2. Brorson JR, Brewer K. St Paul and temporal lobe epilepsy. *J Neurol Neurosurg Psychiatry* 1988; 51: 886–87.
3. Hagen RB. Dei europeiske trolldomsprosessane. Oslo: Det norske samlaget, 2007.
4. Larsen TK. Epilepsi og religion. Tidsskr Nor Legeforen 2011; 131: 1986.

➤ **Tilsvarsrett**

Tidsskriftet praktiserer tilsvarsrett i henhold til Vancouver-gruppens regler (www.icmje.org/publishing/5correspond.html).

Dette innebærer at forfattere av vitenskapelige artikler som blir kommentert i spalten Brev til redaktøren, får anledning til å komme med tilsvar i samme nummer av Tidsskriftet. Ytterligere innlegg vil bli henvist til et senere nummer.